

Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti
Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani

Strokovni posvet
ZA SOCIALNE, SPECIALNE IN REHABILITACISKE
PEDAGOGE, UČITELJE TER
DRUGE STROKOVNE DELAVCE V IZOBRAŽEVANJU

Zbornik povzetkov

Nadarjeni učenci s
posebnimi potrebami

Ljubljana, 22. 11. 2013

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

 CRSN
Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti

Zbornik povzetkov ob strokovnem posvetu
Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami

Organizator:

Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani

---

Uredila: Mira Metljak

Strokovni pregled: Mojca Juriševič

Jezikovni pregled: Darija Skubic

Priprava in oblikovanje: Mira Metljak

Oblikovanje naslovnice: Maja Pečar in Igor Cerar

Izdala in založila: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Janez Krek, dekan

Tisk: Kubelj d.o.o., PE Tiskarna univerze, Ljubljana

Naklada: 120 izvodov

© Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

376-056.45-057.874(082)

STROKOVNI posvet za socialne, specialne in rehabilitacijske pedagoge, učitelje ter druge strokovne delavce v izobraževanju (2013 ; Ljubljana)

Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami : zbornik povzetkov / Strokovni posvet za socialne, specialne in rehabilitacijske pedagoge, učitelje ter druge strokovne delavce v izobraževanju, Ljubljana, 22. 11. 2013 ; [organizator] Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti Pedagoške fakultete v Ljubljani ; [uredila Mira Metljak]. - V Ljubljani : Pedagoška fakulteta, 2013

ISBN 978-961-253-151-5

1. Gl. stv. nasl. 2. Metljak, Mira 3. Pedagoška fakulteta (Ljubljana). Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti
270011648

Uvodnik

Spoštovane udeleženke in spoštovani udeleženci,

dobrodošli na strokovnem posvetu *Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami*, ki smo ga pripravili v Centru za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani. Posvet organiziramo v sklopu dejavnosti, s katerimi v letošnjem letu obeležujemo Mednarodno leto nadarjenosti in ustvarjalnosti pod okriljem Svetovnega sveta za nadarjene in talentirane otroke (WCGTC – World Council for Gifted and Talented Children).

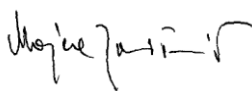
Namen današnjega posveta je bolje razumeti značilnosti in učne potrebe nadarjenih učencev s posebnimi potrebami oziroma učence s t.i. dvojno ali večkratno izjemnostjo, da bi jih v šoli lahko ustrezno spremljali in spodbujali pri učenju. Različne raziskave po svetu namreč kažejo, da se številni sicer nadarjeni učenci izgubijo v šolskem sistemu in ne uresničijo svojih učnih potencialov preprosto zato, ker ob njihovih posebnih potrebah, na primer specifičnih učnih težavah, vedenjski problematiki ali drugih primanjkljajih, visoko nadpovprečni potenciali ostajajo neprepoznani.

Ker je to strokovno področje pri nas še precej nepoznano gre današnjemu posvetu pripisati posebno, pionirsko vrednost, katerega pomembnost in potrebnost potrjuje visoko število udeležencev. Prav posebej pa smo počaščeni, da je ob tej priložnosti danes z nami tudi mednarodno uveljavljena strokovnjakinja s področja dela z nadarjenimi učenci s posebnimi potrebami, prof. dr. Diane Montgomery iz Velike Britanije.

Verjamemo, da si bomo udeleženci med različnimi deli posveta uspeli izmenjati izkušnje in strokovno znanje s področja spodbujanja oziroma pedagoškega dela z nadarjenimi učenci. Tako bomo prispevali k ustvarjanju učeče se skupnosti učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev za kakovostno poučevanje učencev iz drugega kulturnega in/ali jezikovnega okolja, učencev iz družin s socialno problematiko ter učencev s posebnimi potrebami, kajti (morebitna) nadarjenost teh učencev pogosto ni uresničena ali pa je prikrita, zato jo je toliko težje prepoznati.

Vsem, ki ste podprli idejo posveta ter na kakršen koli način pripomogli, da smo se danes zbrali, hvala.

Želim nam uspešno delo in prijetno druženje.

Mojca Juriševič

Ljubljana, 22. 11. 2013

Vsebina

Uvodnik	1
Program posveta	3
Umetniški uvod	5
PLENARNA PREDAVANJA	
Dual and Multiple Exceptionality (DME) <i>Diane Montgomery</i>	7
Prepoznavanje dvojnih posebnih potreb nadarjenih učencev s specifičnimi učnimi težavami in razvijanje njihovih potencialov <i>Lidija Magajna</i>	8
Nadarjenost in socialni kapital <i>Nataša Zrim Martinjak</i>	10
Osvetlitev čustvenega in socialnega sveta nadarjenih učencev <i>Gordana Rostohar</i>	11
Gluhi, naglušni in slepi, slabovidni so lahko nadarjeni <i>Damjana Kogovšek, Ingrid Žolgar, Jerneja Novšak Brce in Martina Ozbič</i>	13
DELAVNICE	
Prikaz različnih emocionalnih in prilagoditvenih težav nadarjenih otrok in mladostnikov s specifičnimi motnjami učenja (študije primerov) <i>Jasna Božič</i>	16
Ko se za vedenjskimi težavami skriva nadarjen otrok ali "brihtni lumpi" v šoli <i>Ingrid Klemenčič</i>	18
SODBE NA PREPIH – odkrivanje zakritih nadarjenosti <i>Irena Bilčič, Milka Podobnik, Mojca Sovdat, Darja Zorc Maver in Nataša Zrim Martinjak</i>	20
Nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami – strategije pomoči in podpore <i>Marija Kavkler in Milena Košak Babuder</i>	21
Dual and Multiple Exceptionality (DME) <i>Diane Montgomery</i>	22

Program posveta

8.00–8.30	Registracija udeležencev
8.30–8.50	<p>UVODNI POZDRAVI</p> <p>Branka Potočnik Krajnik s študentkami, Pedagoška fakulteta UL izr. prof. dr. Mojca Juriševič, predstojnica CRSN, Pedagoška fakulteta UL izr. prof. dr. Janez Krek, dekan Pedagoške fakultete UL doc. dr. Mojca Lipec Stopar, predstojnica Oddelka za specialno in rehabilitacijsko pedagogiko, Pedagoška fakulteta UL izr. prof. dr. Darja Zorc-Maver, predstojnica Oddelka za socialno pedagogiko, Pedagoška fakulteta UL</p>
8.50–10.20	<p>PLENARNA PREDAVANJA – 1. DEL</p> <p><i>Dual and Multiple Exceptionality (DME)</i> prof. dr. Diane Montgomery, Learning Difficulties Research Project, UK</p> <p><i>Prepoznavanje dvojnih posebnih potreb nadarjenih učencev s specifičnimi učnimi težavami in razvijanje njihovih potencialov</i> doc. dr. Lidija Magajna, Pedagoška fakulteta UL</p>
10.20-10.50	Odmor
10.50-12.15	<p>PLENARNA PREDAVANJA – 2. DEL</p> <p><i>Nadarjenost in socialni kapital</i> doc. dr. Nataša Zrim Martinjak, Pedagoška fakulteta UL</p> <p><i>Osvetlitev čustvenega in socialnega sveta nadarjenih učencev</i> mag. Gordana Rostohar, Gimnazija Brežice</p> <p><i>Gluhi, naglušni in slepi, slabovidni so lahko nadarjeni</i> dr. Damjana Kogovšek, dr. Ingrid Žolgar Jerkovič, Jerneja Novšak Brce in doc. dr. Martina Ozbič</p>
12.15–13.30	Kosilo

13.30–15.30	<p>TEMATSKE DELAVNICE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Prikaz različnih emocionalnih in prilagoditvenih težav nadarjenih otrok in mladostnikov s specifičnimi motnjami učenja (študije primerov)</i> (mag. Jasna Božič) (učilnica 102, prvo nadstropje) 2. <i>Ko se za vedenjskimi težavami skriva nadarjen otrok ali »brihtni lumpi« v šoli</i> (Ingrid Klemenčič) (učilnica 114, prvo nadstropje) 3. <i>Sodbe na prepah – odkrivanje zakritih nadarjenosti</i> (Irena Bilčič, Milka Podobnik, Mojca Sovdat, izr. prof. dr. Darja Zorc Maver, doc. dr. Nataša Zrim Martinjak) (učilnica 115, prvo nadstropje) 4. <i>Nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami – strategije pomoči in podpore</i> (Izr. prof. dr. Marija Kavkler in dr. Milena Košak Babuder) (učilnica P037, podpritličje) 5. <i>Dual and Multiple Exceptionality (DME)</i> (Diane Montgomery, Learning Difficulties Research Project, UK) (učilnica P073, podpritličje)
15.30-16.30	Diskusija in zaključek posveta

Umetniški uvod

Pavle Merku: Čarni kus I (ljudska iz Rezije)

Jakob Jež: Sijaj, sijaj, sončece (slovenska ljudska)

Jakob Jež: Na planincah (slovenska ljudska)

Komorni dekliški pevski zbor tretjega letnika Oddelka za razredni pouk Pedagoške
fakultete Univerze v Ljubljani,

zborovodkinja Branka Potočnik Krajnik

Plenarna predavanja

Dual and Multiple Exceptionality (DME)

Diane Montgomery

Learning Difficulties Research Project, United Kingdom

Kontakt: dmont507@aol.com

The lecture will define dual and multiple exceptionalities (2E and DME). It will identify the main special needs and learning difficulties of gifted and more able students and outline some of the specialist provisions that might be needed to help them.

It will also discuss the nature a DME friendly school and two important needs that good general provision and pedagogy can meet.

In the workshop an analysis of this provision will be made and illustrated with teaching examples. It will also show how giftedness and special needs can be identified through such provision. Teachers will be able to use the techniques during classroom observation to contribute to case information and more formal assessment. It will also enable them to develop their teaching and learning strategies for these children.

Professor Diane Montgomery (PhD MPhil BSc (Hons) T.Cert. C. Psychol. AFBPsyS) is Professor Emerita in Education at Middlesex University, London, where she was formerly Dean of Faculty and Head of the School of Education.

She is a qualified and experienced teacher and teacher educator. She is also a chartered psychologist specialising in research on underachievement and dual and multiple exceptionality. She runs the Learning Difficulties Research Project in Essex, UK. (www.ldrp.org.uk).

She has written more than 30 books, 5 MA programmes by distance learning, 25 study guides and many articles on: gifted education, underachievement, dual and multiple exceptionality, dyslexia, spelling, handwriting, managing behaviour problems, appraisal, learning difficulties, and classroom observation. She lectures widely nationally and internationally.

Več na: www.ldrp.org.uk; www.ldrp-learningdifficulties.org.uk

Prepoznavanje dvojnih posebnih potreb nadarjenih učencev s specifičnimi učnimi težavami in razvijanje njihovih potencialov

Lidija Magajna

Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana

Kontakt: lidija.magajna@guest.arnes.si

Nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami (SUT) oziroma težjo obliko nevrofiziološko pogojenih specifičnih motenj učenja - primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU), se soočajo z vrsto zunanjih in notranjih ovir pri prepoznavanju in realizaciji lastnih potencialov. Zaradi dvojne izjemnosti ima ta zelo heterogena skupina učencev, ki vključuje različne vrste nadarjenosti in specifičnih primanjkljajev, kompleksne dvojne posebne vzgojno-izobraževalne potrebe. Prispevek obravnava stereotipe, napačna pojmovanja ter probleme povezane z definicijami in postopki identifikacije, ki ovirajo prepoznavanje nadarjenosti in prisotnih specifičnih kognitivnih težav. Med pomembne razloge za napačne diagnostične ocene spadajo tudi pomanjkljivo poznavanje vloge kompenzacije in dejavnikov povezanih z delovanjem kompenzacije ter zapletenost in protislovnost problemov učenja in psihosocialnega prilagajanja nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja.

Proces identifikacije, ocenjevanja in načrtovanja pomoči pri tej skupini mora biti zasnovan celovito in kompleksno tako, da omogoči vpogled v individualne učne potrebe, obravnava vsakega nadarjenega učenca s SUT/PPPU kot edinstvenega posameznika in se bolj osredotoča na razvijanje potencialov. Novi, alternativni pristopi k prepoznavanju in diagnostičnem ocenjevanju, ki se naslanjajo na sodobne teorije inteligentnosti in učenja, lahko pomembno doprinesejo k identifikaciji kompleksnih individualnih učnih potreb te dvojno izjemne skupine. Tudi na področju načrtovanja pomoči je potrebna drugačna usmeritev, saj so tradicionalni načini pomoči za učence s specifičnimi učnimi težavami lahko pri tej skupini vir dodatnih frustracij in neučinkovitega funkcioniranja. Pomoč mora biti usmerjena predvsem v zagotavljanje optimalnega razvoja potencialov, različnih vidikov osebnosti in zadovoljnega otroštva in šolanja. Raziskave so pokazale, da ohranjanje primarne osredotočenosti na razvoj nadarjenosti in talentov ob hkratni obravnavi specifičnih primanjkljajev vodi do bolj pozitivnih izidov in omogoča zmanjševanje problemov čustvenega in socialnega prilagajanja.

Literatura:

Foley - Nicpon, M., Assouline, S. G., Colangelo, N. (2013). Twice-Exceptional Learners: Who Needs to Know What? *Gifted Child Quarterly*, 57(3), 169–180.

- Kreger Silverman, L. (2009). The two-edged sword of compensation: how the gifted cope with learning disabilities. *Gifted Education International*, 25, 115–130.
- Lupart, J. L. (2004). Unrevealing the mysteries of GLD: Toward the application of cognitive theory to assessment. V T. M. Newman & R. J. Sternberg (Eds.), *Students with both gifts and learning disabilities* (str. 49–72). New York: Kluwer.
- Magajna, L. (2007). Prepoznavanje in razumevanje nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja. V Kavkler, M. & Košak Babuder, M. (ur.), *Učenci s specifičnimi učnimi težavami: skriti primanjkljaji-skriti zakladi* (str. 168–180). Ljubljana: Društvo Bravo - društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
- Magajna, L. (2010). Kognitivni in metakognitivni vidiki funkcioniranja nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja. V I. Andolšek & M. Hudoklin (ur.), *Izzivi in pasti otroštva in adolescence: sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja otrok in mladostnikov* (str. 7–21). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Dr. Lidija Magajna je docentka za psihologijo v edukaciji na Oddelku za specialno in rehabilitacijsko pedagogiko Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani in vodi Razvojno-raziskovalni inštitut Svetovalnega centra v Ljubljani, kjer opravlja tudi diagnostično, svetovalno in preventivno delo na področju motenj učenja in psihosocialnega prilagajanja. Sodelovala je pri pripravi strokovnih ekspertiz in konceptualnih dokumentov povezanih s prenovo učenja, poučevanja in opismenjevanja, splošnimi in specifičnimi učnimi težavami ter pri različnih oblikah izobraževanja in usposabljanja učiteljev in drugih strokovnih delavcev. Raziskovalno in publicistično se je v številnih mednarodnih in domačih projektih ukvarjala z učno neuspešnostjo, razvojem pismenosti in zgodnje matematične kompetentnosti, disleksijo in razvijanjem potencialov učencev z učnimi težavami, še posebej nadarjenih učencev s posebnimi potrebami. Je članica Mednarodne akademije za raziskovanje na področju specifičnih učnih težav (IARLD).

Nadarjenost in socialni kapital

Nataša Zrim Martinjak

Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Kontakt: natasa.martinjak@guest.arnes.si

Socialni kapital je vir, ki se manifestira skozi različne odnosne kategorije, vpliva na vedenje posameznika in je v pozitivni korelaciji s številnimi družbenimi pojavi in fenomeni. Študije o socialnem kapitalu dokazujejo njegov vpliv tudi na izobraževalne dosežke in uspeh posameznika. Ker je nadarjenost v neposredni korelaciji z izobraževalnimi dosežki in uspehom, se je pomembno vprašati, kakšen vpliv ima socialni kapital na nadarjenost v smislu njenega prepoznavanja in spodbude k doseganju posameznikovega potenciala na enem področju ali več področjih in še posebej v primerih, ko izobraževalni dosežki ne napovedujejo uspeha, bi bil pa ta lahko dosegljiv s posameznikovim potencialom, ki pa je prav v teh primerih pogosto zakrit in zato prezrt. Izhajamo iz teze, da je socialni kapital v pomembni korelaciji s posameznikovim uspehom na podlagi njegovega (ne)izkoriščenega potenciala v kontekstu nadarjenosti. Socialni kapital je concept, vreden pozornosti tudi v povezavi z nadarjenostjo, saj v tem kontekstu lahko nastopa kot pomemben prediktor dosežkov, razvoja in uspeha posameznika, še posebej skozi nekatere odnosne kategorije. V kontekstu možnosti, priložnosti in ovir prinaša nova spoznanja in izzive stroki. Potencialu posameznika napoveduje perspektivno ali neperspektivno prognozo v razvoju, pri čemer posameznika pomembno (ne) omejuje že v samem 'dostopu' (prepoznavanje, pomen in spodbuda) do potenciala v kontekstu nadarjenosti in s tem kaže na kompleksnost razvoja potenciala in odvisnost tega od omejitev ali priložnosti.

Dr. Nataša Zrim Martinjak je docentka za področje didaktike in metodike socialno-pedagoškega dela na Oddelku za socialno pedagogiko na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani. Svoja spoznanja o didaktiki in metodiki socialno-pedagoškega dela gradi na podlagi 15 letnih neposrednih izkušenj v praksi socialno-pedagoškega dela z različnimi populacijami otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami/motnjami ter kot ravnateljica šole za otroke s posebnimi potrebami. Njena glavna strokovna in raziskovalna zanimanja so vezana na spoznanja iz neposrednega dela, in sicer so to koncept socialnega kapitala v vzgoji in izobraževanju ter socialni pedagogiki, socialne dimenzije vzgoje in izobraževanja, čustveno in socialno učenje ter razumevanje vedénja v kontekstu področja delovanja.

Osvetlitev čustvenega in socialnega sveta nadarjenih učencev

Gordana Rostohar

Gimnazija Brežice

Kontakt: gordana.rostohar@guest.arnes.si

Nadarjeni otroci in mladostniki so, kar izhaja že iz same opredelitve, izjemni. Čeprav so zelo heterogena skupina in moramo vsakega izmed njih upoštevati v njegovi izjemnosti in enkratnosti, lahko, ko razmišljamo o čustvenih in socialnih vidikih, poudarimo nekatere osebnostne poteze in načine vedënja, ki so zanje bolj značilni in se odražajo skozi njihovo nadarjenost.

Njihova povečana vzdražljivost, ostro zaznavanje, povišana občutljivost, dojemljivost, intenzivno in globoko čustveno reagiranje, idealizem, izjemna sposobnost vživljanja v druge ljudi in v situacije, zaskrbljenosti zaradi etičnih in moralnih dilem bogatijo njihovo življenje, spodbujajo njihovo aktivnost in ustvarjalnost. Hkrati pa zaradi teh posebnosti težko najdejo vrstnike (in odrasle), ki bi jih v tem res sprejemali, razumeli in cenili, večkrat so soočeni z zahtevami, kaj naj bi doživljali in česa ne, zaradi česar lahko začno dvomiti vase, so razočarani, žalostni, počutijo se drugačni od drugih, lahko se doživljajo celo krivi, ker stvari doživljajo drugače, postanejo nezadovoljni s seboj in se še težje spoprijemajo z živlenskimi preizkušnjami. Razhajanja lahko poizkušajo uravnotežiti tudi tako, da poskušajo biti »bolj normalni« ali pa se vse bolj umikajo od drugih, lahko tudi v svoj domišljjski svet.

Bolj so otroci ali mladostniki bistri, bolj že omenjene značilnosti vplivajo na njihovo vedenje in ga prevevajo.

Iz neskladnosti mišljenskega, čustvenega, socialnega in gibalnega razvoja nadarjenih izhaja, da potrebujejo intelektualne spodbude in izzive, a tudi čustveno sprejemanje, razumevanje in oporo.

Nadarjeni mladostniki naj bi bili zaradi visokih zahtev do sebe lahko tudi perfekcionistično naravnani, kar jih bodisi podpira na poti v odličnost ali pa, če so njihovi cilji zastavljeni nerealno visoko, hromi, zato nujno neugodnim izidom njihovih prizadevanj sledijo razočaranja, dvomi in nezaupanje vase in v dejanske sposobnosti, lahko se doživljajo razvrednoteni in postajajo vse bolj ranljivi za različne duševne motnje.

Samo če kot njihovi svetovalci ali učitelji poznamo njihov čustveni in socialni svet, jih sprejemamo in zmoremo razumeti v njihovi drugačnosti, jim lahko nudimo potrebno oporo in jim znamo pomagati, ko potrebujejo našo pomoč.

Mag. Gordana Rostohar, specialistka klinično psihološkega svetovanja, kot šolska psihologinja v Gimnaziji Brežice že 19 let svetuje dijakom z učnimi, razvojnimi, čustvenimi, socialnimi in drugimi težavami psihične narave ter pri odločanju za študij. Svetuje tudi njihovim učiteljem, staršem in vodstvu šole.

Že vrsto let se ukvarja z nadarjenimi dijaki in je na Zavodu RS za šolstvo članica ekspertne skupine za VIZ delo z nadarjenimi v osnovnem in srednjem izobraževanju. Pri svojem delu in kot predsednica Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami se srečuje tudi z otroci s posebnimi potrebami in njihovimi težavami.

Strokovno jo najbolj pritegnejo teme s področja čustvenega in socialnega razvoja otrok in mladostnikov, sodelovala je na več mednarodnih konferencah o delu z nadarjenimi, karierni orientaciji in prostovoljstvu, objavljenih ima več znanstvenih in strokovnih člankov s teh področij.

Svoje študijsko zanimanje v zadnjih letih posveča tudi raziskovanju perfekcionizma.

Glui, naglušni in slepi, slabovidni so lahko nadarjeni

*Damjana Kogovšek, Ingrid Žolgar, Jerneja Novšak Brce in Martina Ozbič
Pedagoška fakuleta Univerze v Ljubljani
Kontakt: damjana.kogovsek@pef.uni-lj.si*

V zadnjem času se vse več raziskovalcev posveča nadarjenim otrokom s primanjkljaji na različnih področjih oz. s tistimi, ki imajo posebne vzgojno-izobraževalne potrebe. Za te otroke se v tuji literaturi uporabljajo izrazi kot npr.: »twice exceptional, double exceptional, uniquely gifted« ipd., kar bi pri nas pomenilo, da so "dvakrat izjemni oz. dvakrat posebni". Cilj tovrstnih raziskav je največkrat usmerjen v ugotavljanje inovativnosti, dokazovanje močnih področij in ugotavljanje nadarjenosti otrok s primanjkljaji na posameznih področjih.

Raziskave, povezane z ugotavljanjem gluhotе in nadarjenosti, slepote in nadarjenosti ali senzornih motenj, povezanih z nadarjenostjo, so redke, še posebej zaradi nizke incidence te skupine in s tem povezanih metodoloških izzivov. Velikokrat je nadarjenost zakrita s primanjkljajem, kar predstavlja veliko oviro pri odkrivanju nadarjenosti.

Ocena pogostosti pojavljanja nadarjenih gluhih, naglušnih, slepih in slabovidnih otrok se giblje med 3 % do 5 % v populaciji oseb s posebnimi potrebami. Ameriški nacionalni inštitut o gluhoti in drugih komunikacijskih motnjah (NIDCD - National Institute on Deafness and Other Communication Disorders) navaja podatke, da obstaja 0,5 % nadarjenih gluhih otrok v celotni populaciji otrok. Ocena pogostosti pojavljanja nadarjenih slepih in slabovidnih otrok pa je še nižja od skupine nadarjenih gluhih otrok.

Nadarjeni gluhi, naglušni, slepi in slabovidni imajo različne potrebe, zato potrebujejo prilagojeno izobraževanje in obravnavo ter takšne dejavnosti, v katerih se bodo lahko izrazili in kjer bo lahko njihov primanjkljaj prepoznan kot odlika ali izjemnost.

Dr. Damjana Kogovšek je profesorica defektologije za osebe z motnjami sluha in govora. Kot asistentka za področje specialne in rehabilitacijske pedagogike je zaposlena na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, na oddelku Specialne in rehabilitacijske pedagogike, na katedri za logopedijo in surdopedagogiko. Strokovno, znanstveno in raziskovalno deluje na področju surdopedagogike in logopedije. Aktivno sodeluje v mednarodnih kot tudi domačih projektih in posvetih.

Jerneja Novšak Brce je profesorica defektologije, logopedinja in surdopedagoginja. Na Pedagoški fakulteti v Ljubljani je zaposlena kot asistentka, za področje specialne in rehabilitacijske pedagogike. Ukvarja se z motnjami tekočnosti, gluhi in naglušni. Na oddelku Specialne in rehabilitacijske pedagogike Pedagoške fakultete v Ljubljani, končuje doktorski študij.

Dr. Martina Ozbič, prof. za osebe z motnjami v duševnem, telesnem in gibalnem razvoju ter prof. za osebe z motnjami sluha in govora, docentka na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani, na oddelku za Specialno in rehabilitacijsko pedagogiko, Katedri za logopedijo in surdopedagogiko, poučuje predvsem na programu Logopedija in surdopedagogika. Ukvarja se s fonološkim razvojem, zaznavo govora, fonetiko in fonologijo, računalniško analizo govora, logopedsko diagnostiko ter dvojezičnostjo. Strokovno, znanstveno, pedagoško in vodstveno vlogo pa bogati še vloga mame treh sinov.

Dr. Ingrid Žolgar je profesorica defektologije, zaposlena na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, na oddelku za specialno in rehabilitacijsko pedagogiko. Strokovno, znanstveno in pedagoško deluje na področju tiflopedagogike: edukacija in rehabilitacija oseb s slepoto in slabovidnostjo, inkluzivno šolanje otrok s slepoto in slabovidnostjo. Aktivno sodeluje na domačih in mednarodnih posvetih, konferencah in projektih.

Delavnice

Prikaz različnih emocionalnih in prilagoditvenih težav nadarjenih otrok in mladostnikov s specifičnimi motnjami učenja (študije primerov)

Jasna Božič

Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana

Kontakt: jasna.bozic@scoms-lj.si

Nadarjenost je zelo kompleksna značilnost, ki se lahko izraža na različne načine. Razmislek o tem, kdo so nadarjeni učenci in kakšne so njihove potrebe je pomemben za vse, ki se z njimi srečujemo. Delavnica je namenjena pedagoškim delavcem, ki želijo bolje razumeti potrebe nadarjenih otrok ter izboljšati svoj pedagoški pristop in spodbujanje razvoja nadarjenih posameznikov. Nadarjen otrok, še posebej nadarjen otrok s posebnimi potrebami, v sebi pogosto združuje neskladja (asinhronost telesnega, socialnega in intelektualnega razvoja, asinhronost intelektualnega razvoja, posebne emocionalne značilnosti in lastnosti, težave v prilagajanju šolskemu kurikulumu, težave v odnosu z vrstniki), kar se odraža v njegovem vedênju, aktivnosti, emocionalnem doživljanju in motivacijski naravnosti.

Nadarjen otrok je bolj ranljiv na področju duševnega zdravja zaradi večje stopnje adaptacije, ki je potrebna za uravnavanje konflikta med njegovimi individualnimi potrebami in cilji ter zahtevami socialnega okolja. Posebej ogroženi so tisti nadarjeni, ki v šoli niso primerno učno uspešni oz. niso prepoznani kot nadarjeni ter nimajo ustrezno prilagojenih učnih programov.

V klinični praksi se pogosto srečujemo z znižano učno uspešnostjo ter s sekundarnimi emocionalnimi ali vedenjskimi težavami nadarjenih otrok. Med njimi prevladujejo nadarjeni otroci s specifičnimi motnjami učenja ali učenci z dvojno izjemnostjo, ki pa so zelo heterogena skupina. V tej skupini se hkrati pojavljajo visoke splošne intelektualne sposobnosti in talenti na specifičnih akademskih področjih, v umetnosti in ustvarjalnosti, kot tudi specifične kognitivne težave nevrofiziološke narave, ki ovirajo usvajanje in avtomatizacijo šolskih veščin in znanj na določenih področjih ter zato znižujejo njihove učne dosežke. Zaradi svoje dvojne izjemnosti ima ta skupina nadarjenih kompleksne vzgojno-izobraževalne potrebe, a raziskave kažejo, da ostajajo v praksi pogosto neprepoznani. Četudi otrokovi pedagogi ne zaznajo, da učenec zmore več kot v resnici v šoli pokaže in dosega, pa ti učenci težko sprejemajo variiranje svojih šolskih dosežkov na posameznih učnih področjih. V svoji potrebi po dovršenosti in najboljših dosežkih (perfekcionizem) in v prizadevanju za ohranjanje samospoštovanja (pogosto so do sebe pretirano kritični in nerealistični) se ti senzibilni, čustveno občutljivi učenci zatekajo v prikrivanje svojih primanjkljajev oz. šibkosti. S pomočjo svojih odličnih intelektualnih sposobnosti in z uporabo ustvarjalnih potencialov razvijejo še zelo izvirne kompenzatorne strategije. Resnično

se potrudijo, da so njihovi primanjkljaji čim manj opazni, zato so v šolskem prostoru pogosto »nevidni«, pri tem pa njihova čustvena stiska ni zmanjšana.

V delavnici bom skušala nazorno, skozi študijo primerov, prikazati pomembne značilnosti te skupine nadarjenih ter probleme v zvezi s prepoznavanjem njihove nadarjenosti in specifičnih motenj. Prepoznavanje nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja v šolskem okolju je osnova za načrtovanje ustrezno individualizirane pomoči, ki temelji na podpori in razvoju nadarjenosti in skrbi za primanjkljaje. Spodbujanje razvoja nadarjenosti ima prednost, saj omogoča doživljanje uspešnosti, izboljša samozavest in samopodobo otroka.

Literatura:

Magajna, L. in Božič, J. (2012). Vloga šolskega psihologa pri prepoznavanju in obravnavi rizičnih skupin nadarjenih učencev. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Ko se za vedenjskimi težavami skriva nadarjen otrok ali "brihtni lumpi" v šoli

Ingrid Klemenčič

Osnovna šola Simona Jenka, Kranj

Kontakt: ingridklemencic@hotmail.com

Učenci s čustvenimi in vedenjskimi težavami (ČVT) so za učitelja velik profesionalen in tudi osebni izziv. Ko imamo v razredu učenca s ČVT, je dinamika dela lahko nepredvidljiva in narekuje različne metode in oblike dela. V razred pogosto vstopimo z mislijo: «Le kaj mi bo lump zakuhal danes?»

ČVT so zelo raznolik in širok pojem, kar dokazuje tudi veliko število izrazov, ki jih uporabljamo sinonimno: čustvene težave, anksioznost, hiperaktivno vedenje, vzgojna zanemarjenost, ADHD ... Učenci s ČVT potrebujejo posebno skrb in mesto znotraj izobraževalnega sistema. So otroci s posebnimi potrebami. Prav tako, kot so otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni učenci; učenci, ki jim zaradi njihove nadarjenosti prav tako prilagajamo vzgojno-izobraževalni proces.

Povezava med nadarjenostjo in ČVT ni dobro raziskana v našem prostoru, verjetno predvsem zaradi občutljivosti interakcije med karakteristikami učencev in zahtevnega učnega okolja. Dolgo časa je veljalo, da so nadarjenost in posebne potrebe dva nezdružljiva ekstrema.

A če izhajam iz svoje šolske prakse, se nadarjeno vedenje pri bistrih in kreativnih učencih, ki imajo ČVT, še posebej pri tistih, ki se zdravijo za ADHD, morda žrtvuje za neko bolj obvadujoče, zaželeno vedênje. Prav o teh učencih bomo razmišljali na delavnici.

Če si otrokovo vedênje lahko v najbolj bazični obliki zamislimo kot sosledje A – B – C, kjer je A antecedent oziroma predhodnik vedênja (situacija, ki vedênje sproža), B je vedênje, C pa so posledice, ki sledijo določenemu vedeênju, se v šoli najbolj pogosto osredotočamo na vedênje pri posamezniku. Četudi ima bistre izjave, nas nasmeje, povezuje ... A vse to počne na manj zaželen, morda moteč način. Pogost pristop je, da se mora učenec najprej naučiti lepo obnašati (spremeniti B), postati »normalen« in se šele nato posvetiti svojim talentom. Ker vemo, da se vedênje nikoli ne pojavi v vakuumu, torej da ima vedno svoj namen, bomo v delavnici raziskovali možnosti druge poti. Torej najprej ugotoviti, kaj nam učenec s svojim vedênjem sporoča (iskali bomo A). Ali je nemiren, ker mu je dolgčas? Razmišlja širše kot večina? Ali nam morda sporoča, da ga vsebina še posebej zanima, pa nima ustreznih kompetenc, da bi uporabil sprejemljiva vedênja, počakal na vrsto? Iskali bomo možnost, kako mu

ponuditi možnost in priložnost, da razvija svoje talente, sodeluje z nami in razredom; kako ga slišati in kdaj opaziti; kako torej ustvariti okolje, ki bo podpiralo njegove intelektualne in čustvene potrebe.

»Brihtni lumpi«, torej nadarjeni učenci z vedenjskimi in čustvenimi težavami, so za učitelja in razred res velik izziv, a nam s svojo inovativnostjo, kreativnostjo in radovednostjo lahko popestrijo življenje in delo v razredu.

SODBE NA PREPIH – odkrivanje zakritih nadarjenosti

*Irena Bilčič, Milka Podobnik, Mojca Sovdat (študentke socialne pedagogike), Darja Zorc Maver in Nataša Zrim Martinjak
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Kontakt: natasa.martinjak@guest.arnes.si*

V vsakdanjem življenju nas lastne sodbe in ustaljen način razmišljanja pogosto omejujejo v razvijanju kreativnosti in našega dela ter prav tako v odkrivanju nadarjenosti še posebej pri tistih, kjer so v ospredju oz. najprej videne moteče vedenjske manifestacije. Namen delavnice je izstopiti iz vsakdanjih miselnih okvirjev, dopustiti si razmišljati in videti drugače in več. Na delavnici bomo z uporabo različnih kreativnih medijev prevetрили ustaljene vzorce in pogledali na stvari z drugih perspektiv tako v odnosu do sebe kot v odnosu do drugih.

Cilji: narediti korak iz vsakdanjega okvirja, dopustiti si razmišljati drugače, dopustiti si narediti napako.

Nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami – strategije pomoči in podpore

*Marija Kavkler in Milena Košak Babuder
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Kontakt: marija.kavkler@pef.uni-lj.si*

NAMEN DELAVNICE: V delavnici bodo učitelji in drugi šolski strokovni delavci spoznali značilnosti in posebne potrebe učencev in dijakov, ki so nadarjeni in imajo SUT/PPPU ter možnosti organizacije učinkovitejšega procesa poučevanja s pomočjo prilagajanja učnega okolja posebnim potrebam učencev s SUT.

VSEBINSKA IZHODIŠČA: Nadarjenost s SUT predstavlja dvojno izjemnost. Nadarjeni učenci s SUT so učenci, ki imajo izjemne talente ali nadarjenosti ter so na teh področjih sposobni doseči izjemne dosežke, a imajo ob tem tudi težave usvajanjem in avtomatizacijo veščin branja, pisanja in računanja. Večina teh učencev pa zaradi sistemske neprilagodljivosti ne uspe razviti svojih talentov in nadarjenosti. SUT so nevrološko pogojeni primanjkljaji, ki vplivajo na predelovanje informacij, percepcijo, pomnjenje, usvajanje veščin branja, pisanja, računanja in komunikacije, pismenost, koncentracijo, senzorno občutljivost, slabo samopodobo, čustvene težave, slabšo socialno vključenost itd. Drugačno predelovanje informacij SUT pa lahko pogojuje tudi močna področja kot so: celostni pogled na problem, sposobnost reševanja kompleksnih problemov, razumevanja delovanja strojev in naravnih pojavov, kreativnost, originalnost itd., zato med osebami s SUT najdemo tiste, ki so nadarjeni za naravoslovje, pišejo prozo in poezijo, so umetniki (plesalci, igralci, glasbeniki, ki ustvarjajo in izvajajo glasbo), menedžerji, arhitekti, inovatorji na področju računalniške grafike, modnega in grafičnega oblikovanja, ... Kompleksnost posebnih potreb s področja obeh izjemnosti terja drugačne pristope kot so klasični pristopi za učence, ki so nadarjeni ali tiste za učence s SUT. Pedagoški delavci morajo biti usmerjeni v podporo in razvoj njihovih močnih področij, a ob tem tudi zmanjševanje ali kompenziranje primanjkljajev z raznolikimi strategijami, prilagoditvami z učnimi in tehničnimi pripomočki. Eden od učinkovitih in v praksi lažje izvedljivih pristopov je prilagajanje vseh elementov učnega okolja od fizičnega, didaktičnega, socialnega do kurikularnega posebnim potrebam učenca.

KLJUČNE BESEDE: nadarjeni učenci s SUT, značilnosti, posebne potrebe, strategije prilagajanja učnega okolja

DEJAVNOST UDELEŽENCEV: Načrtovanje strategij prilagajanja učnega okolja posebnim potrebam učencev in dijakov, ki so nadarjeni in imajo SUT

UDELEŽENCI DELAVNICE: strokovni delavci osnovnih in srednjih šol

Dual and Multiple Exceptionality (DME)

Diane Montgomery

Learning Difficulties Research Project, United Kingdom

Kontakt: dmont507@aol.com

In the workshop an analysis of this provision will be made and illustrated with teaching examples. It will also show how giftedness and special needs can be identified through such provision. Teachers will be able to use the techniques during classroom observation to contribute to case information and more formal assessment. It will also enable them to develop their teaching and learning strategies for these children.

Namen posveta ***Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami*** je:

- bolje razumeti značilnosti in učne potrebe nadarjenih učencev s posebnimi potrebami,
- spoznati in promovirati učinkovite pristope za motiviranje nadarjenih učencev s posebnimi potrebami,
- izmenjati izkušnje in strokovna znanja na področju spodbujanja oziroma dela z nadarjenimi učenci s posebnimi potrebami in
- prispevati k ustvarjanju učne skupnosti učiteljev in drugih strokovnih delavcev v izobraževanju za kakovostno poučevanje na osnovi spodbujanja učnih potencialov učencev v šoli in/ali drugje.

ISBN 978-961-253-151-5

9 789612 531515